

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. An sit in Deo aliqua potentia operatiua ad extra; & quisnam in genere sit modus seuratio concursus diuini, quo vna cum causis secundis operatur ad extra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Damasceni, ideo non præfinire, quia ex seipso, atque ante determinationem liberam nostræ voluntatis non vult malum. Quo spectat ratio illa Anselmi; *neq. enim vitium admittere vult*: opus autē bonum non prædefinire, vel prædeterminare; nimirum prædefinitione necessitante, ac re ipsa determinante ad vnum, quia *virtuti vim non affert*, vt ipse ait. Et consonat hæc explicatio verbis illis Damasceni superius relatis, cum ait citat. lib. 2. de fide cap. vlt. *Quoniam diuina præscientiæ iustitiæ opus est præfinitio*, seu potius prædeterminatio: vbi nomine operis, videtur externum & transeuntem. Dei effectum significare, ab internâ Dei iustitiæ seu ordinatione profectum. Eundem sensum habent illa verba, prout à Vasquio disp. 99. cap. 6. numero 39. referuntur: *Quocirca diuina iustitia, cum præscientiâ coniuncta, præfinitionem* (hoc est, determinationem transeuntem) *efficit*. Et mox subiungit: *Nam præscientiâ* (siue per præscientiam suam) *iam prælegit omnia DEVS, secundum bonitatem, & iustitiam suam*. Vbi vides, intrinsecam Dei præfinitionem in liberis actibus à Damasceno non negari, sed solam prædeterminationem transeuntem, ac necessitantem: vt proinde rectius locus ille vertatur, adhibito nomine, *prædeterminationis*, quam *præfinitionis*, vt dictum.

Et confirmatur denique assertio, & tota hæc doctrina, quâ pro eius defensione hæcenus attu-

limus: quia communis illa & recepta ex Almaino I. Moral. c. 2. causæ libera definitio, quod videlicet omnibus requisitis ad agendum positis, potest velle, & non velle, agere & non agere, etiam iuxta nostram sententiam, libero arbitrio, non obstante diuina eiusmodi prædefinitione, planissime cõuenit: non solū quia prædefinitio ad agendum ex parte causæ secundæ prærequisita non est; sed etiam quia illa posita intrinsecè, ac in sensu diuino nihilominus arbitrium creatum æquè potest non agere, ac agere; etsi futurum nunquam sit, vt non agat; cum eâ posita infallibiliter agat. Quo fit, vt omnis, quæ ex præfinitione oritur, necessitas, solū sit *consequens*, nō antecedens; *consequentiâ*, non cõsequētis; *hypothetica*, non absoluta; in sensu *composito*, non diuiso; *infallibilitati*, non physica, seu coactionis, seu naturæ. Consentit his scriptura, dum indicat, Deum plane antecedenter posse quolibet inclinare humana corda, etiam saluâ libertate. Proverb. 21. v. 1. *Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; & quocūq. voluerit, inclinabit illud*. Et in eundem sensum S. Augustinus lib. de corrept. & grat. c. 14. *Deus sine dubio habet humanorum cordium, quo placet, inclinandum, Omnipotentissimam potestatem*. Plura de hac materia disp. seq. q. 1. dub. 5. & quæst. 6. dub. 3. & q. 7. dub. 5. In præfiniturum hæc, quæ diximus de præfiniturum difficultate, & tota hac quæstione sufficiant.

QVÆSTIO XI.

De Potentia DEI.

S. Thomas I. p. q. 25. aa. 6.

Interponit quidem S. Thomas post quæstionem 19. de voluntate Dei, tractationem de prouidentia & prædestinatione Diuina; sed quia res hæc propriam disputationem exigit, nos continuando attributa Diuina, quæ ad operationem Dei pertinent, post tractationem de scientiâ & voluntate Dei, subiungimus hanc quæstionem de potentia Dei; quam absoluemus quinq. dubitationibus. I. An sit in Deo, aliqua potentia operatiua ad extra; & quisnâ in genere sit modus seu ratio concursus Diuini, quo vna cum causis secundis operatur ad extra. II. Sit ne potentia Dei operatiua ad extra formaliter ipse intellectus & voluntas Dei: an potius perfectio ratione ab vtrâq. distincta. III. An Diuina potentia sit infinita & vera Omnipotentia: & quodnam proprie sit obiectum potentia Diuina. IV. Possit ne Deus facere plura ac meliora, quam fecerit, aut facturum sit, etiam in infinitum. V. An vti ad operationes transeuntes, ita etiam ad immanentes, detur in Deo potentia actiua, ab illis ipsi operationibus immanentibus ratione distincta.

DVBIVM I.

An sit in Deo aliqua potentia operatiua ad extra; & quisnâ in genere sit modus seu ratio cõkursus Diuini, quo vna cum causis secundis operatur ad extra.

S. Thom. I. p. q. 25. a. 1.

Non est hoc loco quæstio de potentia passiuâ, quam constat in Deo non esse; cum in eo nulla sit compositio, nec imperfectio; siquidē est ens vndiqueque simplex, perfectum & infinitum, actusque purus, vt superius q. 1. 2. & seqq. diximus, sed

quæstio est de potentia actiua, non quidē hoc loco, ad actiones immanentes: etsi de hac, quasi ex occasione non nihil acturi simus, dub. 5. sed de potentia actiua transeunte; quæ videlicet terminatur ad operationes extra Deum positas; siue & sint operationes positivæ; siue quasi negatiuæ, aut priuatiuæ; seu potius subtractiones & suspensiones Diuinæ actionis.

Quo posito, de fide certū est primò, esse in Deo potentia operatiua ad extra: id quod ex scriptura alijsq; fidei principijs, satis constat, ex quæstione præced. vbi probauimus Deum voluntate agere, potissimum etiam ad extra: quando *omnia quacūq. voluit Dominus fecit (& facit) in celo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Psal. 134 v. 6.*

Secundo

Secundo certum est, contra Durandum in 2. d. 1. q. 5. Deum tanquam causam vniuersalem concurrere immediate ad omnem effectum creatum posituum, quatenus effectus, adeoque ens est, vt ex philosophia suppono, & suo loco de actibus prauis in 1. 2. ex instituto docetur: & satis patet ex scriptura, Ioan. 1. v. 3. *Omnia per ipsum facta sunt; & sine ipso factum est nihil.* Item, *In ipso viuimus, mouemur, & sumus, &c.* De qua re plura disput. 6.

Tertio proinde etiam certum est, potentiam hanc operatiuam Dei ad extra non solum ratione, sed etiam re ipsa distinctam esse, ab ipsis operationibus, quæ ab ea proficiuntur: quandoquidem operationes istæ sunt transeuntes, & aliquid creatum extra Deum: vt hoc loco suppono contra Caietanum 1. p. q. 25. artic. 1. & Bannem q. 45. a. 3. Conclus. 1. ex communi, vt dicitur Disp. 6. quæst. 1. dub. 1. Potentia vero Dei operatiua cum sit in ipso Deo, est aliquid increatum, & quidem à parte rei ipsamet essentia diuina; licet ab ea formaliter ac ratione distinguatur, vt generatim docuimus de attributis diuinis q. 2.

His positis, dubium est hoc loco, quisnam in genere sit modus seu ratio concursus diuini, quo nempe Deus, tanquam causa vniuersalis vna cum causis secundis operetur ad extra: abstrahendo interim à particulari modo causalitatis diuinæ, qua Deus concurrat ad actiones bonas & salutare homini; de qua re in materia de gratia agendum, &c. Et quamquam ea ipsa, quam proposuimus, quæstio, potius est philosophica, quam Theologica; quia tamen sæpe nobis ad eam recurendum est, multaque in Theologicis materijs ex eius resolutione dependet, vt etiam ex præced. quæst. dubio ultimo constat, vbi propterea eius resolutionem in hunc locum reuicimus: ideo non est hoc loco à nobis prætermittenda; quandoquidem proprie potentiam Dei operatiuam ad extra concernit, eiusque modum operandi cum causis secundis explicat.

Difficultas autem potissimum est, an DEVS tanquam causa vniuersalis, concursu præuio physice prædeterminet causam secundam ad operandum; ita vt prius natura influat in ipsam causam secundam, eam physice mouendo & applicando ad operandum, quam vel ipsa sese ad operandum determinet, vel concursum influxumque suum ad operandum exhibeat, an potius sufficiat ex parte Dei concursus simultaneus, quo simul vna cum causa secunda ad operandum concurrat.

De qua re est prima sententia eorum, qui docent, talem concursum Dei præuio in ipsam causam secundam, eamque physice applicantem, ac prædeterminantem ad operandum, ad omnem prorsus actionem causæ secundæ necessarium esse, tam naturalem, quam liberam; nec solum moraliter bonam, sed etiam malam, in quantum ens est. Ita quidam Thomistæ recentiores, speciatim Cabrera 3. p. q. 17. artic. 4. Disput. 2. §. 3. à num. 113. Didacus Aluarez. lib. 3. de auxilijs diu. grat. Disput. 18. & 24. Citatur etiam pro hac sententia in primis S. Thomas in 1. p. q. 2. a. 3. & q. 105. a. 4. & 5. & in 1. 2. q. 109. præsertim artic. 1. & 9.

& ibidem quæst. 110. & 111. in quibus locis sæpe docet, necessarium esse, vt Deus tanquam vniuersale agens moueat causas secundas ad suas operationes: quod etiam docet in 2. sent. dist. 37. q. 2. a. 2. & 3. contra gentes cap. 70. & cap. 66. vbi ait: *Complementum virtutis agens secundi, est ex virtute agentis primi.*

Maxime autem insignis habetur locus ille q. 3. de potentia a. 7. in corp. vbi ait: *Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, & hoc multipliciter. Primo quidem quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere possunt. Secundo in quantum conseruat virtutem naturalem in esse. Tertio in quantum mouet eam ad agendum: in quo, inquit, non intelligitur collatio aut conseruatio virtutis actiua, sed applicatio virtutis ad actionem; sicut homo est causa incisionis cutellæ ex hoc ipso, quod applicat acumen cutellæ ad incidendum. Quarto modo, inquit, vnum est causa actionis alterius, sicut principale agens est causa actionis instrumenti, & hoc modo etiam oportet dicere, quod Deus est causa omnis actionis naturalis.* Et ibidem ad 7. docet, Deum, quando mouet causam secundam ad agendum, aliquid ei conferre, quo actualiter agat, & ait: *Id quod confert, esse intentionem quandam primi agentis, habens esse incompletum, per modum quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis.* Idem docet Ferrariensis. 3. contra gentes. c. 70. & sequi videtur eum locum referendo, Capreolus in 2. d. 1. q. 2. a. 1. Citatur etiam Caietanus 1. p. q. 45. a. 5. & q. 115. a. 6. sed Caietanum expresse contrarium docere inferius patebit.

Sed & Catechismus Romanus non obscure eandem sententiam tradere videtur part. 1. de primo symboli art. num. 22. vbi dicitur: *Non solum autem Deus vniuersa, qua sunt, providentia sua tuetur, atque administrat; verum etiam qua mouentur & agunt aliquid, intima virtute ad motum atque actionem ita impellit, vt quamuis secundarum causarum efficiencia non impediatur, præueniat tamen; cum eius occultissima vis ad singula pervineat; & quemadmodum sapiens restatur, attingit à fine, usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, &c.*

Secunda sententia est, eiusmodi motionem præuio physice prædeterminantem causam secundam ad operandum, solum interuenire in actionibus bonis, non in ijs, quæ sunt moraliter malæ & peccaminosæ. Ita sentiunt alij quidam recentiores Thomistæ apud Molinam q. 14. a. 13. d. 7. & apud Suarez infra.

Differunt tamen in eius sententiæ explicatione Thomistæ inter se. Quidam enim sentiunt, præmotionem illam esse aliquid in ipsa causa secunda receptum & ab ipsa eius operatione distinctum, & à solo Deo effectiue pendens, idque vel qualitatem aliquam, non quidem per modum habitus permanentis, sed per modum dispositionis transeuntis vna cum operatione causæ secundæ; quam sententiam probabilem dicit esse Cabrera loc. cit. vel vt alij docent, motionem, vt aiunt, virtuosam, habentem esse quoddam incompletum, per modum quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis, vt docet Didacus Aluarez disp. 19. à num. 5. Alij vero sentiunt, motionem illam esse quidem aliquid in causis secundis receptum, at non ab earum

operatione distinctum; sed esse realiter ipsam operationem causâ secundâ, quatenus procedit ex influxu Dei, non simultaneo, sed præmouente, & prædeterminante causam secundam ad operandum & influendum. Omitto eos, qui dicunt, motionem illam præuiam esse ipsum Deum, seu voluntatem diuinam, quatenus parata est & exposita, ad concurrendum simul cum causis secundis, quotiescunq; ipsæ operantur, simul cum ipsa operatione causâ secundâ, quatenus procedit ex concursu Dei simultaneo: quæ sententia à tertiâ & vera sententia mox declaranda, re ipsa non differt.

6 Assertio 1. Præmotio aliqua transiens, & in causis secundis recepta, siue concursus Dei præuius, quo causâ secundâ prius natura ad operandum physice prædeterminetur, quam ipsa in operationem influat, quocumque demum nomine vocetur, & quomodo unquam explicetur, vniuersim ad operationem causâ secundâ, seu naturalis ea sit, seu libera, non requiritur. Hanc assertionem ex instituto contra Authores primæ sententiæ tuentur Molina 1. p. quæst. 14. artic. 13. disp. 6. Suarez Metaph. tom. 1. d. 22. à sect. 2. & in opusc. de concursu Dei lib. 1. cap. 4. num. 6. & toto cap. 5. 6. 7. & lib. 2. cap. 6. 7. 8. Lessius de gratia efficaci per plura capita, Vasquez 1. p. tom. 1. disput. 88. cap. 5. & disput. 99. cap. 7. numero 40. 45. 48. & cap. 8. num. 5. & ex instituto 3. p. tom. 1. disp. 74. cap. 8. vbi plus etiam docet, videlicet nulla plane opus esse determinatione diuinâ, qua causâ secundâ determinetur ad rationem indiuiduam actus; sed causas quidem naturales seipsis, hoc vel illo tempore, determinatas esse non solum ad specificationem, vel etiam exercitium tale vel tantum, ipsius actus; sed etiam ad rationem indiuiduam ipsius actus: causas vero liberas eo ipso, quod se hoc vel illo tempore determinant ad exercitium tale vel tantum huius vel illius actus, ex consequenti etiam sese determinare ad rationem indiuiduam eiusdem actus: eo quod causâ secundâ in actus exercitio tali vel tanto, hoc vel illo tempore, non sit indifferens ad plures numero actus eiusdem modi ac intensiōis, sed determinata ad certum & indiuiduū, vnumque numero actum; de quo tamen in præsentem non disputamus.

7 Eandem sententiam ex antiquioribus Scholasticis tradunt Scotus, immerito pro opposita sententia citatus, in 2. d. 37. q. 1. & in 4. dist. 49. q. 6. vbi non solum docet, eiusmodi determinationem seu applicationem non esse in nobis, sed etiam ex illa nostram libertatem auferri, vt bene notantur, Suarez loco cit. num. 6. & Vasquez cit. d. 88. cap. 5. post Lychetum in 1. d. 36. & fere Mayronem in 2. d. 43. q. 4. qui ita etiam cum Scoto sentiunt. Idem sentit Gabriel in 2. d. 37. q. 1. a. 1. not. 1. item Caietanus q. 14. a. 13. & q. 19. art. 8. vbi expresse docet, Deum tanquam causam vniuersalem, non præuiam, sed simultaneo concursu cum causâ secundâ concurrere.

Sic enim habent verba Caietani cit. a. 8. in responsione ad quoddam Scoti argumentum, superius etiam à nobis dissolutum quæst. 10. dub. 6.

Dupliciter contingit (seu intelligi potest) secundam causam moueri à prima; vno modo motione præuia actiōni, sicut baculus mouet lapidem, motus à manu; alio modo motione cooperatiua intrinsicè propria actiōni. Et quicquid sit de maiore in primo sensu; in secundo tamen est falsa: in quo tantum verificatur minor; (nimirum, omnis causâ secundâ est mouens in quantum mota à prima) Non enim oportet, cum aliquis vult aliquid, seu cum sol illuminat, primam causam præuia motione cooperari; sed sufficit & exigitur, eam intrinsicè cooperari tali electiōni, vel illuminationi. Et ibidem superius ait: Prima causâ non attingit effectum secundæ causæ in seipsa, sed modificat à cooperatione sua, iuxta modum ipsius causæ secundæ. Vt immerito plane Caietanus pro opposita sententia citetur.

8 Eiusdem sententiæ est Ruardus art. 7. §. Decima propositio. Et addit Suarez loco cit. num. 7. nullum fere autorem antiquum, aliquem modum harum prædeterminationum expresse docuisse.

Probatior hæc assertio primum autoritate S. Augustini immerito etiâ pro opposita sententia citati: Sic enim ait Serm. 13. de verbis Apostoli post med. Tu te vis agere? A te ipso vis agi? &c. Non qui spiritu suo aguntur, sed quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei. Dicit mihi aliquis: ergo agimur, non agimus. Respondeo; imo agis, & ageris: & tunc bene agis, si ab eo agaris. Vbi expresse docet, quoties à Deo agimur (motione scilicet diuina præuia, vt in actionibus salutaribus accedere suo loco dicitur) cum agimus, bene nos agere; sentit ergo, in actionibus malis, motione eiusmodi præuiam nos à Deo non agi; ac proinde neque vniuersim eiusmodi præmotionem in omni actione causâ secundâ necessariam esse.

9 Eandem sententiam tradit S. Bernardus lib. de grat. & lib. arbit. vbi de gratia loquens ait: Ad hoc unquam præueniens, visam sibi deinceps (liberum arbitrium) operetur. Ita tamen, quod ab utroque caput est, pariter ab utroque perficitur, vt mixtum, non sigillatim, simul, non vicissim, per singulos profectus operentur; non partim gratia, partim liberum arbitrium opere indiuiduo peragant. Vbi concursum & cooperationem Dei docet esse simultaneum, non præuium.

Secundo probatur assertio ratione. Si eiusmodi præuia Dei motio necessaria esset ad omnem actionem causæ secundæ, ideo esset; vel quia necessaria est, vt vis agendi seu actiuitas causæ secundæ in actu primo per eam compleatur & perficiatur; tum quia alioqui non posset tribuere suo effectui vltimam actualitatem, & esse quod habet; tum quia omnis forma & virtus operatiua creata, est actus admixtus potentia; nec adeo habet tam perfectâ actualitatem, quâ habet operatio, quæ est actus secundus; vel vt ad agendum in actu secundo applicetur, & determinetur: vel quia ipsamet determinatio, seu influxus causæ secundæ ad agendum, est quidem Dei effectus; qui proinde ab eo per aliam priorem actionem necessario dependet: Sed ob nullam causam ex tribus prædictis asserti potest, motionem eiusmodi præuiam Dei necessariam esse in qualibet actione causæ secundæ. Ergo, &c.

10 Maior constat; quia nec ab opposita sententiâ auctoribus

auctoribus alia causa assignatur, nec alia plane assignari potest; ut inductione patet. Minor probatur quoad primam partem. Quia in hac materia supponimus causam secundam, aut esse causam principalem; quæ vim sufficientem habeat ad suam operationem; ut est ignis respectu calefactionis, seu ignitionis, &c. aut certe esse ipsam vim causæ secundæ principalis immediate actiuam, ac seipsa ad hanc actionem determinatam, ut est calor, respectu calefactionis: Ergo ad complemendam vim actiuam causæ secundæ, præmotio eiusmodi non est necessaria. Quod si causa secunda sit instrumentalis, quæ producit effectum supra vires suæ actiuitatis, ut quando calor producit ignem; tunc quidem etsi necesse foret, vim eius agendi suppleri, at non eiusmodi præmotio- ne causæ primæ; sed vel ab ipsa causa principali secunda, vel Dei influxu simultaneo; id enim sufficit, ut dicitur. Quare etiam Thomistæ recentiores nonnunquam ipsi fatentur, hanc præmotio- nem Dei supponere quicquid est necessarium ex parte actus primi, per modum potentia, aut operatiua virtutis; item præuium eiusmodi influ- xum non esse necessarium, ut voluntas possit ope- rari actus sibi proportionatos; sed ut operetur: quicquid alias parum consequenter dicant, nec- cessarium esse, ut causæ secundæ compleantur in sua virtute actiua, seu operatiua, per motionem actualem primi agentis.

11 Quare etiam ad propositum nihil facit argu- mentum, quod ab instrumento artis v. g. securi, comparato ad effectum artis petunt; quasi eodem plane modo opus sit causam secundam moueri à causa prima, quo instrumentum artis mouetur ab artifice: quando non solum id ipsum paulo antea expresse negatum vidimus à Caietano; sed aperta simul etiam discriminis ratio obstat: quia instrumentum ex se & virtute propria formæ non habet vim ad producendum eiusmodi effectum principalem agentis; cuius oppositum in præsentia accidit. Alioqui fatendum esset, causas secundas solum esse instrumenta Dei in suis operationibus; non autem propria virtute quicquam agere; quod dici non potest, ut hoc loco suppono.

Nec obstat, quod vis operatiua causæ secundæ est actus primus, operatio autem eius est quidam actus secundus; aut quod causa secunda ex se non producit effectum secundum communissimam rationem entis: quasi idcirco debeat à Deo influ- xu præui perferri & determinari. Posterior enim ratio bene quidem probat, necessarium simul esse actualem concursum Dei, in omni actione causæ secundæ: nulla tamen ratio est, cur ideo præui concursu debeat præmoueri, quandoquidem nec supposita quidem eiusmodi præmotio, causa secunda suos effectus producit, formaliter & re- duplicatiue, quatenus entia, sed qua talia entia sunt.

12 Prior ratio constare non potest, cum eò ten- dat, ut absolute neget, causam secundam habere vim sufficientem in actu primo ad producendum suum effectum, vel vllam operationem secundam: quod sanè dici non potest; non solum quia non- omnis effectus, de quo loquimur, est actus secun-

13 dus; sed sæpe etiam actus primus, v. g. calor ignis &c. Verum etiam quia dici nullo modo po- test, operationem, seu actum secundum, vniuer- sim loquendo, absolute perfectiorem esse, aut omnino etiam plus actualitatis habere, quam ha- bet actus primus, à quo naturaliter tanquam à causa principali proficiscitur; cum potius hæc & perfectionem atque actualitatem actus secun- di saltem eminenter contineat, & simul etiam propriam perfectionem habeat, qua eiusmodi o- perationem longè excedat: esto hæc secundum quid maiorem actualitatem habeat. Denique, si maxime ob eiusmodi causam necessarium esset, compleri vim actiuam causæ secundæ, non ta- men ideo necesse foret, compleri per præmo- tionem eiusmodi, & concursum præuium; sed sufficeret concursus simultaneus, ut in pluribus equis eundem curram trahentibus accidit, & suo loco fusi de gratia dicitur.

Secunda pars minoris probatur, quia si agens sit naturale, iam seipso ac sua natura est determi- natum, positis omnibus prærequisitis ad agen- dum; Si autem causa libera sit, seipsam determi- nat; nec opus habet aliquo extrinseco physice præ- determinante; imò potius physicam eiusmodi præ- determinationem respuit, ut inferius dicitur. Denique si causa secunda vel maxime indigeret concursu Dei determinante ad agendum; nulla tamen ratione probaretur, opus esse præuia de- terminatione physica; quandoquidem ipso Dei concursu simultaneo determinari suo modo pos- set ad agendum, ut inferius dicitur, & in diuer- so genere re ipsa docent quidam nostræ sententiæ auctores; qui existimant, causas secundas indige- re determinatione diuina, quo ad rationem indi- uiduam actus, ut videre licet apud Suarez cit. lib. 1. cap. 7. num. 4.

Tertia pars minoris probatur; quia ut rectè Molina cit. d. 5. & 6. & Suarez c. 4. n. 7. docent, actio siue influxus, adeoque determinatio causæ secundæ, est quidem à Deo, & late, loquendo quidam quasi effectus Dei, & aliquid ab eo de- pendens, sed non per aliam actionem Dei prio- rem transeuntem, ne detur processus in infinitum, sed seipsa; sicut etiam seipsa, & non per aliam actionem pendet à causa secunda. Neque verò etiam re ipsa est alia actio seu influxus Dei, alia causæ secundæ; sed vna & indiuisibilis actio vtrumque respiciens: quæ qua ratione à Deo pendet, Dei concursus dicitur; ut verò simul pen- det à causa secunda, dicitur concursus causæ se- cundæ. Ex quibus denique efficitur, nullum esse fundamentum constituendi eiusmodi præmotio- nem Dei præuiam. Plura assert. seq.

14 Assertio II. Eiusmodi prædeterminatio Dei physica in actionibus peccaminosis (quæ nimi- rum malitiam moralem adiunctam habent) nullo modo est possibilis; nec Deo vlla ratione tribu- enda. Ita auctores pro præcedenti assertione cita- ti; speciatim Molina d. 7. Suarez lib. 2. de concur- su Dei c. 1. 2. 3. 4. & 5. consentiunt Thomistæ quidam recentiores apud eisdem, ut dictum. Pro- batur primo ex scriptura, quæ prorsus negat, ho- minem à Deo incitari, aut impelli, aut moueri ad

peccan-

peccandum, vel etiam ad actum peccati, cui adiuncta sit moralis malitia. Eccli. 15. v. 12. *Non dicas, ille me implenavit, non enim necessarij sunt ei homines impij.* Iacob. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est; ipse autē nemine tentat.* Si Deus nō tentat homines, multo minus ad actus moraliter malos determinat, vel applicat, aut prāmouet; hoc enim multo magis alienū est ab infinita bonitate, vt dicitur.

15 Secundo probatur assertio ex SS. Patribus, qui idcirco etiā negant, Deum esse auctore peccatorū, siue actū malorum, aut ad hęc à Deo vilo modo hominem impelli. S. Augustinus lib. 1. de ordine c. 1. *Illud quasi necessarium, inquit, qd, quibus talia sunt curę; dimittimus credendum, aut diuinam providentiam non vsque ad hęc vltima ē ima protendi; aut certe mala omnia Dei voluntate committi. Verumque impium, sed magis posterius.* Quomodo enim negari possit, Dei voluntate committi, quod Deo prāmouente, & physice prädeterminante fit, non video. Rursum lib. 5. de Ciuit. Dei c. 9. *Male, inquit, voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt.* Et lib. de spiritu & lit. c. 3. *Nysquam legimus in scripturis sanctis; non est voluntas nisi a Deo. Et recte non scriptum est, quia verum non est. Alioquin & peccatorum, quod absit, auctor est Deus, si non est voluntas, nisi ab illo.* Item lib. de Articulis fald sibi impositis art. 10. *Detestanda, inquit, & abominanda opinio est, que Deum cuiusq; mala voluntatis, aut mala actionis credit auctorem.* Huc spectat, quod assert. præced. ex S. Augustino relatum. hominem tunc bene, non male agere, quoties à Deo agitur; præuio scilicet aliquo impulsu. Item Eusebius libro 6. de præparat. Euangelij cap. 5. *Impius profecto, inquit, iudicabitur, imo vero pessimus omnium, qui à Creatore vniuersi, alios ad adulteria, alios ad rapinas, alios ad alia vitia impelli arbitretur.* Et infra. *Quare non iure homo, sed creator eius, peccator erit: quo dogmate nihil scelestius cogitari potest*

16 Tertio probatur assertio ex definitione Ecclesiæ. In Concilio Arauciano II. can. 23. dicitur: *suam voluntate homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet.* Et can. 25. *velut propriū bonis operibus tribuitur, quod Deus ea in nobis incipiat.* Item Concil. Trident. sess. 6. canon. 6. dicit. *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, viam suam mala facere, sed mala opera, ita vt bona, Deum operari, non permissiue solum, sed etiam proprie & per se, adeo vt sit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, Anathema sit.* Certe si voluntate Dei (nimirū præuia ac prāmouente) non fiunt opera mala; si propriā est bonorū operū, quod ea Deus in nobis incipiat; si propriū Dei opus non est proditio Iudæ; nec in nobis per se facit Deus mala opera nostra; dici non potest Deum prāmouere, physiceq; prädeterminare, & applicare voluntatē nostrā ad faciēda mala opera, actusq; peccaminosos eliciēdos.

17 Quarto probatur ratione, ex mente Patrū, quos citauimus. Si enim Deus physice prädeterminaret voluntatē nostrā ad actus malos, sequeretur planē Deum esse Auctorem tum omnium operū malorū, saltem in quantum entia sunt; tum etiam ipsius peccati: sed vtrumq; hoc est plane absurdum, & alienum à SS. Patribus, & consuni sensu Ecclesiæ:

Ergo &c Maior probatur quantū ad primā partē. Quia nemo magis Author est alicuius operis, quā q siue moraliter, siue physice prāmouet, incipit, prædefinit, prædeterminat, seu præuio ac principali concursu causat opus aliquod: nō enim quiuis operando aut cooperando aliquid efficiens, dicitur Author rei, sed qui inceptor est, & principalis machinator rei, quē Græci etiā *ἀρχηγός* & *ἀρχιτέκτων* vocant. Quo fit vt etsi Deus, velut causa vniuersalis opus malum hominis, in quantū eas est, efficiat, author tamē eius dici minime possit, aut debeat, vt rectē etiā notauit Suarez opusc. de concursu Dei l. 2. c. 3. n. 9. & 19. quicquid contra modū loquendi SS. Patrū, atq; etiā veterū Scholasticorū, recentiores quidā Thomistæ, Deum non solū effectore, seu cooperatore mali operis, in quantum ens est, sed etiam auctorem dicere non vereantur.

18 Secunda pars eiusdem propositionis itidē probatur: quia author peccati optimo iure, & vltimo loquendi modo, dicitur ille, qui est author operis, cui adiuncta est malitia peccati, etiā si interim malitiā ipsam formaliter non intendat, nec velit, sed bonū aliquod vile vel delectabile, actui malo coniunctum, aut ex eo subsequens; vt patet in auctore conspirationis ob regnandi cupiditatē susceptæ, &c. Cum ergo Deus plane futurus sit author operis mali, si ad hoc ipse prāmoueat, negari etiam non potest, eum ex ea hypothesi, peccati quoq; auctorem futurum; esto non intendat, nec velit ipsam per se malitiam, sed solam rationem entitatis actui malo inexistentem.

Secundo, quicquid agit homo à Deo actus, bene agit, non male, vt superius ex S. Augustino vidim⁹ assert. 1. Deum enim prāmouentē sequi, malū nō est; sed necessariū: sed quidquid homo agit prædeterminatē, prāmouētē, & applicatē Deo, agit velut à Deo act⁹, vt patet: ergo quicquid homo agit prædeterminatē, prāmouētē, & applicatē Deo; bene agit, non male: ac proinde ad nullū malum opus concursu præuio prædeterminatur, prāmouetur & applicatur humana voluntas à Deo.

19 Tertio. Si Deo physice, modo explicato, prāmouente, prædeterminante, & applicante, fierent mala opera, iam eo ipso, quatenus quidem ab homine fierent, peccata proprie & mala moraliter non essent; sed hoc est plane absurdum, & contra fidem, vt patet: sequela maioris probatur. Quia ad peccatum & malum morale proprie ac formaliter dictū, requiritur libertas, vt constat apud oīes Catholicos; quæ tamen esse non potest, vbi prædeterminatio illa physica locū habet vt mox dicitur.

Assertio III. Prædeterminatio illa Dei physica plane repugnat libertati causæ secundæ, siue volūtati creatæ: ac proinde in nulla profus actione libera causæ secundæ est possibilis. Ita auctores citati p prima & secundā assertionē. Probatur. Primo: Quia causalibera ab omnibus definiri solet, quæ positis oīibus ad agendū requisitis, potest absolute agere & nō agere: at vero supposita & admissa eiusmodi prædeterminatione physica dici non potest, volūtati creatæ, positis omnib⁹ ad agendū prærequisitis, posse agere, & nō agere: ergo supposita & admissa eiusmodi prædeterminatione physica tollitur libertas creatæ voluntatis.

20 Minor probatur. Quia si datur eiusmodi physica prædeterminatio, & quidem ad omnem actionem causæ secundæ necessaria, ut vult opposita sententia; tunc inter prærequisita ad agendum, seu quod hæc ipsa prædeterminatio ad agendum, seu quod idem est, concursus Dei physice prædeterminans, & applicans ad operandum: at vero supposita hæc prædeterminatione physica, voluntas creata non potest non agere, sed necessario plane agit; quia ea secum necessario profertur, physico etiam nexu trahit actionem causæ secundæ subsequenter, ut factentur Authores oppositæ sententiæ: Ergo supposita & admitta eiusmodi prædeterminatione physica, dici non potest, voluntatem creatam positam omnibus ad agendum prærequisitis posse agere & non agere.

Secundo. Causa libera non est, nisi priusquam agat, sit intrinsece indifferens ad vtrumlibet, ita ut æque possit agere, ac non agere: sed impossibile est, ut voluntas creata priusquam agat, sit intrinsece indifferens ad vtrumlibet, si quidem priusquam agat, necessario prædeterminatione physica intrinsece præmouetur à Deo ad agendum: hoc ipso enim antequam agat, iam ad vnum solum, nimirum ad agendum est extrinsece determinata; ac proinde non est indifferens intrinsece tam ad agendum, quam non agendum, Ergo &c. Minor patet. Maior probatur. Quia indifferetia illa est de ratione causæ contingentis; maxime verò causæ liberæ.

21 Tertio. De ratione causæ liberæ est, ut seipsam liberè determinet ad agendum; hoc enim differt à causa naturali, & necessaria, quæ sua natura ac necessario ad agendum est determinata, certis conditionibus suppositis: at vero prædeterminatione illa Dei physica tollit omnem determinationem liberam ipsius voluntatis creatæ: quandoquidem determinari non potest, nisi quod antea adhuc erat indeterminatum; nec libera respectu creatæ voluntatis determinatio esse potest, quam præuia prædeterminatio physica, & quidem intrinseca ipsius Dei antevertit, ac necessario intrinsece que nexu secum trahit: quorum vtrumque in præsentem accidit, si voluntas creata ad quamlibet actionem suam à Deo intrinsece prædeterminatur.

22 Quarto. Quicquid necessario fit, ex conditione, tum natura ac ratione antecedente liberam voluntatis determinationem, tum voluntatem ipsam intrinsece ac physice determinate, ac necessitante ad operandum, id simpliciter & absolute necessario fit; ut patet in amore beatorum visionem Dei necessario consequente; & colligitur ex Anselmo explicato & expenso quæst. præced. dub. ultimo: & ratio est manifesta, quia tunc revera voluntas non habet in manu sua agere, vel non agere; quandoquidem in manu sua non habet intrinsecum principium physicum, ex quo intrinseca ac physica necessitate sequitur actio; & quod ad ipsam actionem prærequisitum est: at vero si voluntas creata physice à Deo ac intrinsece prædeterminatur ad quamlibet suam actionem, tunc quicquid à voluntate creata fit, necessario fit ex conditione non solum natura ac ratione antecedente liberam voluntatis determinationem, sed

etiam voluntatem ipsam intrinsece determinante ac necessitante ad operandum: quandoquidem illa ipsa prædeterminatio diuina præuia, quocumque nomine vocetur, seu qualitatibus ac dispositionibus cuiusdam; seu motionis transeuntis, secundum hos auctores quædam asserunt, non solum natura ac ratione antecedenti liberam voluntatis determinationem; sed etiam ipsam voluntatem intrinsece determinat ac necessitat ad operandum; nec tamen sine ea quicquam fieri à creatâ voluntate potest: Ergo si voluntas creata physice à Deo ac intrinsece prædeterminatur, ad quamlibet suam actionem, planè sequitur, quicquid ab ea fit, simpliciter & absolute necessario fieri; ac proinde ea prædeterminatione posita, tolli libertatem omnem causæ secundæ, seu voluntatis creatæ.

23 Ad hæc argumeta Authores oppositæ sententiæ tribus modis respondent. Primo generatim aiunt, eam præmotionem diuinam, iuxta suam ac simul efficacem dispositionem diuinam providentiæ, esse attemperatam conditioni ac naturæ ipsius causæ secundæ; quæ proinde modum agendi conaturalè causæ liberæ seu voluntatis creatæ non tollat, nec impediatur, sed potius statuat ac promoueat. Sed hæc responsio minime satisfacit. Cum enim argumenta superius allata conuincant, hunc modum diuinæ providentiæ pugnare cum libertate, non potest dici eam esse attemperatam conditioni ac naturæ ipsius etiam causæ liberæ. Multo min⁹ efficacitas diuinæ voluntatis ac providentiæ facit, ut quilibet quolibet modo efficiat Deo possit; non enim v.g. potest facere hominè sine anima; neque adeo volitionem creatam liberam absque indifferetia; seu sublatam voluntatis indifferetiam: sed videndum est, an non modus, quo aliquid à Deo fieri dicitur, pugnet cum ipso effectu, quod in præsentem accidere demonstrauimus. Alias ea ratione in qualibet omnino actione humana voluntatis defendi libertas poterit; etiam in ipso beatorum amore; si quis modo dicat, eum mediante visione beatifica à Deo effici consentaneè conditioni & naturæ ipsius voluntatis liberæ, &c.

24 Secundo respondent, eam necessitate operandi causæ secundæ, quæ sequitur ex præmotione diuinæ præuia, solum esse conditionatam & hypotheticam; adeoque in sensu composito; non absolutam, & in sensu diuiso; seu quod idem est, necessitatem consequentiæ; non consequentis; eo quod sequatur solum ex conditione illius prædeterminationis præuia. Sed hæc etiã responsio nihil plane momenti habet. Non enim omnis necessitas, quæ sequitur ex conditione aliqua, est, & dicitur conditionata, sed quæ sequitur ex conditione aut supponente, aut concomitante inuolvente, aut certe intrinsece non impediante ac inuolvente liberam determinationem, seu modum connaturalem operandi causæ liberæ; quæ libera est; alias etiam amor beatorum, quia sequitur solum ex conditione præuia visionis beatificæ, erit necessarius non absolutam, sed solum conditionatam necessitate; & in sensu composito, non diuiso; & necessitate consequentiæ solum, non consequentis; quod est absurdum, & contra omnes. Cum ergo nos probauerimus, eam conditionem præuia determinationis physice intrinsece pugnare cum liberâ determinatione, & mo-

do con-

do connaturali agendi causæ liberæ, qua libera est, non potest ea necessitas esse & vocari solum conditionata, aut consequentia; sed est necessitas plane absoluta & consequentis; & in sensu diuino, non cõposito tantũ, vt de amore beatorũ dixim⁹.

25 Tertio respondet, necessitatẽ absolutã voluntatis solũ oriri ex vnica & certa illa cõditiõne præuia; quando voluntas ex parte obiecti, hoc vel illo modo ab intellectu propositi, necessitatur ad volendum, vel nolendum aliquid; non autem quando aliunde, vel ex aliqua alia conditione quasi ab extrinseco necessitatur, cum enim voluntas sua natura moueatur ab intellectu obiectum proponente; modum etiã voluntatis, vt libera sit vel necessaria, consequi propositionem obiecti, eiusque modum. Sed & hæc responsio friuola est. Cum enim voluntas moueri possit, non solum ab obiecto, seu intellectu proponente obiectum; sed etiam à Deo, vt authores oppositæ sententiæ dicunt, debet non solum modus motiõnis ipsius obiecti, sed etiam ipsius Dei mouentis, ita cum natura voluntatis contemperatus esse, vt in actionibus liberis liberam huius determinationem non impediatur: quandoquidẽ ad hoc, vt voluntas libere non agat, satis est, si ex aliquo saltẽ capite intrinseco ad agendum prædeterminetur; etiam si ex parte obiecti, seu alterius capitis, libertas ipsius non impediatur. Et cum præmotio illa diuina, non minus, imò magis intrinseca sit voluntati, quam certã propositio intellectus ex parti obiecti, certẽ si hæc libertatem impedit, etiam illa impedit. Præterquam quod ex hæc responsione consequens esset, non posse, quidem Deum, etiam per absolutam potentiam, circa obiectum alioquin cum indifferentia propositum, ita necessitare voluntatem, vt ea absolutã necessitate operetur; quod nemo facile dixerit. Deniq; contra hæc responsionẽ aperte facit doctrina Augustini, l. 5. de ciu. c. 10 qui libertati aduersari docet, non solum necessitatem ab intrinseco, sed etiam necessitatem ab extrinseco; si quidem intrinsecum modum operandi causæ secundæ immutet, vt vidimus quæst. præced. dub. 8. sub finem.

26 Quarto obijciat aliquis, nos ipsos etiam antea quæst. præced. dub. vlt. docuisse, prolixeq; defendisse, prædeterminationẽ Dei extrinsecam, quantumuis tempore ac natura priorem libera determinatione nostra, libertatem tamen voluntatis in operãdo non impedire: Ergo nec prædeterminatio hæc physica, quantumuis voluntati intrinseca, eam impedit.

Respondeo negando consequentiam; est enim inter vtramque determinationem euidentis discriminẽ; non solum quod determinatio illa, quã superius defendimus, necessaria non est, ex parte causæ secundæ, nec vniuersim etiam ex parte Dei requisita ad agendum, vt ibidem diximus; sed etiam quia determinatio illa, hoc ipso, quod voluntati creatæ extrinseca est, eamq; per se nullo modo afficit; non potest inmutare vel impedire modum agendi connaturalem ipsius voluntatis creatæ, adeoq; nec vllam ei veram & intrinsecam necessitatem adferre, eiusue libertatem impedire; si quidem alias secundum præsentis circumstantias in-

agendo esset libera: at vero prædeterminatio, quã impugnamus, hoc ipso, quod voluntati intrinseca est, eamq; realiter ac physice afficit & determinat, cum tamen eiusdem voluntatis liberam determinationẽ natura antecedit, vt eius propugnatores docent; non potest non impedire intrinsecam facultatem ac indifferentiam, adeoq; libertatẽ eiusdem voluntatis ad vtrumlibet: ita quidem vt per eam ipsam prædeterminationem, voluntas ipsa sit physice ac intrinsece non min⁹ necessitata, quam determinata ad vnum illud, quod ex eius prædeterminationis impulsu agit: quod de prædeterminatione illa extrinseca, à nobis defensa, dici nequaquam potest.

27 Assertio IV. Tametsi prædeterminatio illa physica, in actionibus liberis causæ secundæ, plane reijcienda ac impossibilis sit, vt dictum; rectẽ tamen aliquo sensu admitti potest, causam secundam à prima causa, seu actione primæ causæ ad agendum moueri, determinari & applicari. Hæc assertio est ex mente Suarez cit. l. 1. c. 11. n. 4. & 14. & ponitur ad tuendum, siue explicandum modum illum loquendi S. Thomæ admodum vsitatum etiam in Summa, vt superius notauimus, in relatione primæ sententiæ: licet Molina l. c. disp. 6. eum loquendi modum S. Thomæ absolute videatur reijcere. Probat tamen & explicatur. Tribus n. modis verẽ id intelligi potest. Primo de actione Dei, non transeunte, sed immanente; siue de actione, vel poti⁹ actu ipsius diuinæ volitionis, qua Deus prius saltẽ tempore, quam vel ipse actione transeunte ageret, vel causã secundã ageret, statuit proportionatum suum concursum secundæ causæ exhibere; quæ actio cum re ipsa postea secum adferat etiã concursum actualem, tam ipsius Dei, quam causæ secundæ, quo ad agendũ ipsa determinatur, vt mox dicitur, rectẽ dici potest, actione Dei præuia (saltẽ secundũ durationem) determinari causam secundam ad agendum, non formaliter, sed efficiẽter. Quo sensu etiam Suarez cit. l. 1. de concur. c. 4. n. 7. concedit, aliquo sensu verẽ dici posse, actionem creaturæ esse effectũ diuinæ actionis, generatim vocando effectum, quicquid ab efficiente profluit: sic enim, inquit, etiam actio est effectus agentis.

28 Secundo intelligi id potest, de actione & concursu Dei transeunte; qui cum sit re ipsa vnus & idem est actione & concursu ipsius causæ secundæ, vt superius dictum, rectẽ dici potest, ex ipsa actione diuina formaliter, non efficiẽter determinari causam secundam ad agendum; non minus quã suamet actione & determinatione, siue cõ cursu, causã secundã ad agendũ formaliter determinatur. Neq; n. determinatio illa aliud est, quam actualis influxus; neq; influxus aliud quã ipsa actio, vt rectẽ etiã notauit Molina cit. q. 14. a. 13. disp. 8. Priorẽ modũ applicationis, & motiõnis, siue determinationis indicat Suarez cit. c. 4. n. 7. posteriorem. c. 11. n. 4.

Quantũ ipsemet S. Thomas 1. p. q. 105. a. 5. dũ ait: Deũ mouere res ad operandũ, q. applicando formas & virtutes verũ ad operationẽ, sicut artifex applicat securum ad sciendum; satis indicat, per voculã Quasi hanc applicationem ad operandum esse minus proprie dictam; neq; sane aliud eo significatur, quã quod Deus & intimẽ conferuet vim operatiuam causã-

rum secundarum, & simul etiã seipso imediatè concurrat ad primariã quasi emanationè ipsius actionis ab ipsa causã secundã, non per influxum præuium influxui causã secundã, vt superius dictum.

Tertio intelligi id potest de motione extrinseca & remota ipsius causã secundã: quatenus nimirũ Deus non solum dat & conseruat ipsum esse, vimq; operatiuam causã secundã; sed simul etiã omnes alias conditiones ad agendũ prærequisitas, vel applicationes, seu motiones etiam locales; quã ad illam actionem antecedunt, efficit, vt recte Suarez lib. 1. de concursu Dei cap. 15. num. 7.

29 Assertio V. Rectè etiã dici potest, concursus, siue actio Dei velut causã vniuersalis, prior, concursu siue actione causã secundã; non secundum ordinè causalitatis aut naturã; sed tum secundum ordinem dignitatis; tum etiam quoad ordinem independentiã secundũ subsistendi consequentiã; tũ deniq; ppter rationè quasi formalè in termino actionis spectatã. Ita ferè Caietanus cit. q. 19. a. 8. vbi ait: *illa propositio (causa prima prius naturaliter respicit effectũ, quã causa secundã) nõ esse intelligenda, quasi sit aliqua duratio natura, in cuius primo instanti causa prima respiciat effectum, & in secundo causa secundã: puerilis enim hic est sensus &c. sed est intelligenda, quo ad independentiã, & intimiã. Attingit enim prima causa effectũ secundã, & independentius, & intimius, quã secundã, vt patet in principio libri de causis. Et propterea dicitur respicere prius.* Idem docent Molina quæst. 14. art. 13. disp. 10. Suarez cit. l. 1. de concursu Dei. cap. 4. num. 8. Vasquez 1. p. d. 88. num. 16.

30 Probatur & declaratur. Prima, n. pars ex eo patet. Quia cũ reipã sit eadẽ actio Dei & creaturæ, nõ potest sibi ipsi esse causa, nec se ipsa à parte rei prior; nec adeo potest inter vtrũq; actionem, esse vnus aliquis & realis ordo naturæ, siue causalitatis.

Ratio secundè partis est. Quia cõcurfus Dei hoc ipso, quia est vniuersalior magis; indepẽdens, dignior est & nobilior, quã concursus causã secundã: non quasi inter vtrũq; sit realis ordo dignitatis; & alius reipã sit concursus Dei, alius causã secundã: sed secundum rationem; quod vnus & idem concursus, quatenus à Deo est, nobilior sit, quam vt est à causã secundã.

Quo sensu etiã patet tertia pars. Quia secundũ ordinè independentiã, quoad subsistendi consequentiã, illud prius est altero, quod sine altero esse potest; cũ tamen alterũ sine eo esse non possit, quod in proposito accidit. Siquidè sine concursu & actione diuina, nullo modo potest esse vlla actio creaturæ, siue causã secundã; cũ tamen actio Dei generatim & secundũ se esse possit absq; omni actione siue cõcurfu causã secundã; etsi quidè in particulari ille idẽ numero concursus diuinus, pro vt hic & nũc exhibetur, quia vnus est reipã cũ actione creaturæ, esse nõ possit sine concursu & actione causã secundã: qua etiam ratione vtriusquẽ concursus à se inuicem pendet, vt rectè etiam notauit Molina loco citato.

31 Ratio quartè partis est; quia secundum Aristotelè in postprẽdicamentis c. 2. de modis prioris, & l. 1. phys. c. 1. ratione quadã priora sunt vniuersalia, quã particularia: cum igitur causã vniuersalis, oisq; concursus pro ratione formali obiecti siue termini, habeat rationem cõmuniãntiã entis; causã particularis certã

quandã solũ & determinatã rationè huius, vel illius entis, in obiecto seu termino respiciat (etiã si interim vtrãq; ratio entis à parte rei hic & nũc nihil differat) vt ex cõmuni, & certa docet S. Thomas 1. p. q. 44. a. 2. & fufius declarat Molina ibidè; hinc fit, vt cõcurfus siue actio etiã eadẽ, secundum re ipsã, quatenus Deũ respicit, prior sit ratione, quã sit eadem actio, pro vt causã secundã respicit. Quibus proinde modis cum actio causã vniuersalis prior sit ratione, quam actio causã secundã, maluit forte etiã S. Thomas dicere, actione primã causã determinari vel moueri causã secundã, quã actione causã secundã determinari actionè causã primã. Præterquã quod causa prima etiã alijs modis, vero ordine causalitatis antecedit in causando: quatenus nimirũ dat & cõseruat esse causã secundã; ac simul omnes alias conditiones, vel applicationes, aut motiones, quã ad illam actionem antecedunt efficit, vt antea dictum.

32 Assertio VI. His tamen non obstantibus, rectè nihilominus & vere dici potest, concursus Dei, velut causã vniuersalis, quasi modificari & determinari per concursus causã secundã ad speciem actus, ita loquitur Caietanus cit. quæst. 19. art. 8. vbi ait: *Quoniam stat, causã secundã necessario moueri à prima, & cum hoc, ipsum moueri (causã primã) modificari ex natura causã secundã.* Et infra. *Prima causa, inquit, non attingit effectum secundã causã in seipsa, sed modificata cooperatione, seu iuxta modum ipsius causã secundã.* Idem docent Suarez l. 1. de concursu Dei c. 15. n. 5. Vasquez 1. par. disp. 43. n. 40. & Molina q. 14. a. 13. disp. 6. vbi rem ita declarat: *Deus namq; generali concursu influit, vt causa vniuersalis, influxu quodã indifferente ad varias actiones & effectus; determinatur, verò ad species actionum & effectuum, à particulari influxu causarũ secundarũ, qui pro diuersitate virtutis cuiusq; ad agendũ diuersus est: aut si causa libera sit, in ipsius potestate est, ita influere vt producat potius hæc actio, quam illa: pura velle, quam nolle &c. Non secus ac influxus solis, qui etiam vniuersalis est, determinatur ab influxu hominis, vt producat homo, & ab influxu equi vt oriatur equus.* Ita Molina.

33 Quod tamè nõ hoc modo intelligendũ est, quasi à parte rei prius existat cõcurfus Dei indeterminatus, qui per concursus causã superuenientem reipã determinetur & modificetur: aut quasi ratio specifica rei non sit etiam à Deo & influxu diuino; cum enim sit idem à parte rei concursus, eademque reipã actio causã primã & secundã, non potest vllus realis ordo inter eas intercedere; vt etiam superius dictum: sed quod cũ reipã quidem vtriusq; causã actio & concursus vnus & idem sit, & quidem reipã iam determinatus ad talem speciem, siue rationem actus; formaliter tamen hanc vel illam determinatam speciem aut rationem actus non habeat, prout est præcisè à Deo; Deus n. ex se paratus fuisset exhibere aliũ etiam reipã concursus, si causa secundã ad operandum aliter fuisset determinata: sed quod habeat actus speciem, pro vt est à causã secundã; per quã fit, vt concursus Dei, quem is ex se quasi indeterminatum afferebat, paratus nimirũ vniuersim, iuxta modum & conditionè, siue exigentiam causã secundã cõcurrere, reipã esset talis potius, quã alius cõcurfus, huius potius quam alterius rationis, non indiuiduã, (de hac enim non est hic quæstio, imò hanc putant nonnulli pen-

dere solum ab ipsa diuina determinatione, de quo non disputo) sed quasi specificæ, vt dictum.

34

Cæterum contra hanc doctrinam, præsertim duabus prioribus assertionibus explicatam, obijcitur primò authoritas Aristotelis lib. 8. physic. tex. 33. vbi docet; primum mouens mouere inferiora mouentia his verbis. *Praque igitur mouere dicimus, & primum, & vltimum mouentium; sed magis primum: illud enim mouet vltimum; sed hoc non primum: & sine primo quidem vltimum non mouebit; illud autem sine hoc: vt baculus non mouebit, nisi moueatur ab homine, &c.*

Respondetur, rectè dici inferiora mouentia moueri à primo, nec mouere nisi mota à primo; non quod physicè prædeterminentur ad motum; de hac enim re nullum vsquam verbum habet Aristoteles: sed tum quia Esse ac vim suam motiuam ex prima productione, & perpetua conseruatione accipiunt à primo mouente; tum quia mouere non possunt, nisi simultaneo concursu quasi adiuuentur à primo, non quia in se recipiant modum aliquem præuium, sed quia in ratione agentis constituentur in actu secundo, per simultaneam cooperationem causæ primæ, vt rectè Suarez lib. 1. de concurs. Dei. capite vndecimo, num. 10.

Secundo obijcitur authoritas S. Thomæ, qui in varijs locis eiusmodi prædeterminationem physicam statuere videtur, vt iam superius ante primam assertionem retulimus.

35

Respondetur, nullum locum ex citatis habere difficultatem, præter illum qui relatus est ex quæstio. 3. de potent. art. 7. Vbi quidem concedimus, S. Thomam videri posse eam tradidisse sententiam; sed quam tamen meritò existimamus, ab eo fuisse tacitè saltem & implicitè retractatam 1. p. quæst. 105. art. 5. & in 3. cont. gent. c. 70. quibus locis ex instituto explicans, qua ratione prima causa concurrat ad effectum, seu actionem causæ secundæ; tres solum modos commemorat, nimirum 1. quia dat formam & vim actiuam rebus. 2. quia conseruat illam. 3. quia quasi applicat illam; nimirum suo influxu simul cum causa secunda influendo in effectum; hunc enim influxum neque negare, neque tacere eo loco poterat: illam autem qualitatem seu motionem fluentem & transeuntem, seu intentionem primi agentis, quæ confertur causæ secundæ, dum à prima causa ad agendum mouetur, penitus tacet; quam tamen ijs locis tacere non posset, si veram agnosceret, vt pluribus persequitur Suarez citat. lib. 1. de concurs. cap. 11. à num. 4. Cætera verò loca S. Thomæ quomodo intelligenda sint, patet ex assertionem 4.

¶ Tertio obijcitur locus ille superius allegatus, ex Catechismo Romano; in quo dicitur, Deus intima virtute ad motum atque actionem sua impellere, vt secundarum causarum efficientiam præueniat.

36

Respondetur, hoc intelligendum de intima virtute conferente & conseruante vim actiuam ipsius causæ secundæ, per quam, mediante & accedente simul concursu ipsius causæ primæ ad effe-

ctum causæ secundæ, atque etiam dependentia actionis causæ secundæ à causa prima, impellit quodammodo causam secundam ad agendum, & simul eius efficientiam seu actionem præuenit: quæ explicatio probatur ex ratione subiuncta: *cum eius occultissima vis ad singula pertineat: ad quam nihil facit præmotio illa & prædeterminatio physica causæ secundæ impressa.* Fateor tamen eum modum loquendi minus esse proprium; imo nec vsurpandum, cum de actionibus malis & peccaminosis sermo est; ad quas SS. Patres & concilia expresse negant, hominem impelli, vt dictum, assert. 2.

Quarto obijciuntur quædam argumenta ex ratione petita; sed quæ iam in probatione primæ assertionis sunt refutata. Illud solum præterea notandum; quando causæ secundæ vocantur ab Aristotele, vel S. Thomæ, vel alijs, instrumenta Dei; aut certe cum instrumentis comparantur; id propriè non esse accipiendum: sed quadam analogia, eo quod causa vniuersalis sit principalius agens, quam causa secundæ; quodque omnis vis actiua causæ secundæ sit à prima, &c. Alias patet, etiam causas secundas esse verè & propriè agentia principalia, respectu suorum effectuum naturalium, ad quas vim sufficientem habent. Quare etiam S. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 5. vtitur in ea comparatione vocula *Quasi*, dimiuentem, vt dictum assert. 4.

Addunt etiam ex nostra sententia secutorum, esse plura prima principia; tribuuntque hoc argumentum S. Thomæ in 2. d. 37. quæst. 1. art. 2. Sed hæc, & similia solum pro forma, & dicis causa, atque ad terrendos imperitos obijci videntur; quando manifestum est, & S. Thomam eo loco nec verbo quidem contra nostram sententiam differere; & rationem primi principij Deo vni integerrimam etiam à nobis relinqui; qui planè fatemur, non solum Esse ipsum substantiale, virtutemque actiuam causæ secundæ; sed ipsam quoque actionem eius à Deo intimè ac necessario dependere; non quidem per præmotionem illam causæ secundæ, quam frustra conungunt oppositæ sententiæ auctores; sed quod plus est, immediatè ac per seipsam, vt in probatione primæ assertionis dictum. Cætera leuiora sunt, quam vt referri mereantur.

DVBIUM II.

Sine potentia Dei operatiua ad extra, formaliter ipse intellectus & voluntas Dei; an potius perfectio quadam ab utroque distincta.

S. Thom. 1. p. q. 25. a. 4. & 5.

STATUS quæstionis est, an sicut intellectus & voluntas diuina ratione inter se differunt, duosque distincta attributa constituunt; ita etiam ab utri-

que